

Välisministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

*Audit on korraldatud riigi majandusaasta
koondaruandele hinnangu andmiseks*

Välisministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Audit on korraldatud riigi majandusaasta koondaruandele hinnangu andmiseks

Kokkuvõte auditeerimise tulemustest

Riigieelarve seadus kohustab Riigikontrolli auditeerima riigi majandusaasta koondaruannet. Riigi majandusaasta koondaruandesse konsolideeritakse kõigi riigiraamatupidamiskohustuslaste aruanded. Riigikontroll auditeeris Välisministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust ja tehingute vastavust olulisematele õigusaktidele. Lisaks vaatas Riigikontroll, kas Välisministeerium on loonud toimiva sisekontrollisüsteemi, et luua eeldused investeringuteks eraldatud raha sihipäraseks kasutamiseks, varade säilimiseks ja heaperemehelikuks kasutamiseks.

Mida me auditeerisime?

Välisministeeriumi 2008. aasta eelarve kassakulud olid 913,3 miljonit krooni ning ministeeriumi bilansimaht 31.12.2008. aasta seisuga oli 1,38 miljardit krooni.

Mida me auditi tulemusel leidsime ja järeldasime?

Riigikontrolli peamised järeldused on järgmised.

- Ministeeriumi raamatupidamise aastaaruanne kajastab olulises osas õigesti ministeeriumi finantsseisundit, lõppenud aruandeperioodi kassakulusid ja majandustulemust.
- Raamatupidamise korraldus Välisministeeriumis on heal tasemel.
- Auditeeritud olulised majandustehingud on kooskõlas riigieelarve seadusega, 2008. aasta riigieelarve seadusega ja 2008. aasta lisaeelarve seadusega. 2008. aasta eelarves investeringuteks eraldatud raha on auditeeritud ulatuses kasutatud sihipäraselt.
- Varade soetamisel on üldjuhul järgitud riigihangete seadust. Varade arvestus ministeeriumis on heal tasemel ning varade säilimine tagatud.

Sisukord

Välisministeeriumi raamatupidamise aastaaruande õigsus ja raamatupidamise korraldus	3
Ministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruanne on õige	3
Raamatupidamise korraldus on ministeeriumis heal tasemel	3
Välisministeeriumi tehingute seaduslikkus	3
Aasta lõpus tehti ministeeriumis põhjendamatuid ettemakseid	3
Investeeringute tegemisel ja varade soetamisel on ministeerium üldjuhul järginud seadust	3
Varade kasutamine on otstarbekohane ja nende säilimine on tagatud	4
Vaheauditis tehtud soovituste rakendamine	5
Riigikontrolli soovitused ja välisministri vastused	6
Ülevaade Välisministeeriumist	7
Auditi iseloomustus	7
Auditi eesmärk	7
Hinnangu andmise kriteeriumid	7
Riigikontrolli varasemaid auditeid Välisministeeriumis	10

Välisministeeriumi raamatupidamise aastaaruande õigsus ja raamatupidamise korraldus

Ministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruanne on õige

1. Riigikontrolli hinnangul kajastab ministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruanne, mis näitab ministeeriumi 2008. aasta kassakuludeks 913,3 miljonit krooni, aruandeperioodi tulemiks –697,8 miljonit krooni ja bilansimahuks 31.12.2008. aasta seisuga 1,38 miljardit krooni, olulises osas õigesti ministeeriumi finantsseisundit, lõppenud aruandeperioodi kassakulusid ja majandustulemust.

Raamatupidamise korraldus on ministeeriumis heal tasemel

2. Riigikontroll leiab, et raamatupidamine on Välisministeeriumis hästi korraldatud. Raamatupidamist reguleerivad korrad on olemas ja ajakohased ning nende täitmist järgitakse. Välisministeeriumi pearaamatupidaja on piisavalt koordineerinud raamatupidamist kogu ministeeriumi valitsemisalas.

Välisministeeriumi tehingute seaduslikkus

3. Riigikontrolli hinnangul on auditeeritud olulised tehingud tehtud kooskõlas riigieelarve seadusega, 2008. aasta riigieelarve seadusega ja 2008. aasta lisaeelarve seadusega.

4. Punktides 5, 7–10, 14 on esitatud tehingute seaduslikkuse kohta tähelepanekud, mis ei mõjutanud Riigikontrolli hinnangut, kuid mis viitavad puudustele sisekontrollisüsteemis või finantsjuhtimises.

Aasta lõpus tehti ministeeriumis põhjendamatuid ettemakseid

5. Välisministeerium tasus 2008. aasta novembris ja detsembris ettemakseid 17 sõiduki eest koos käibemaksuga 7,2 miljonit krooni. Sõidukid anti Välisministeeriumile üle ajavahemikul jaanuarist juunini 2009. aastal. Välisministeerium põhjendas ettemakseid vajadusega tagada müüjale garantii sõidukite spetsiifiliste seadmetega varustamiseks ja välisriikidesse saatmiseks. Riigikontroll ei pea põhjendust piisavaks.

6. **Riigikontrolli soovitus välisministrile:** Vältida edaspidi aasta lõpus põhjendamatute ettemaksete tegemist, kasutades selleks raamatupidamise üldeeskirja §-s 15 kirjeldatud sisekontrollisüsteemi meetmeid. Garantii müüjale on võimalik tagada lepinguga.

Välisministri vastus: Kinnitame, et edaspidi välisministeerium väldib aasta lõpus põhjendamatute ettemaksete tegemist.

Investeeringute tegemisel ja varade soetamisel on ministeerium üldjuhul järginud seadust

7. Investeeringud on auditeeritud ulatuses tehtud sihipäraselt ning soetuste puhul on üldiselt järgitud riigihangete seadust, kuid esineb ka üksikuid puudusi.

8. Välisministeerium ei ole korraldanud riigihanke menetlust IT tarvikute soetamiseks põhjendusega, et kõikuvate hindade tõttu võivad riigihanke hinnad osutada kõrgemaks soetuse hetke turuhindadest.
9. Välisministeerium ei ole korraldanud riigihanke menetlust kõigi bürootarvete soetamiseks. Menetlus on korraldatud koopia- ja kirjabberi ostmiseks 2008. aastal ning toonerite, tahmakassetide ja tindipadrune ostmiseks kuni 31. maini 2008.
10. Esines ka väiksemaid eksimusi riigihangete seaduse vastu: üksikutel juhtudel on riigihanke aruanne riigihangete registrile esitamata või puudub kirjalikus vormis sõlmitud hankeleping 10 000 euro piirmäära ületava hanke puhul.
11. **Riigikontrolli soovitus välisministrile:** Korraldada riigihanke menetlus IT tarvikute ja bürootarvete soetamiseks, järgides riigihangete seadust. Täiendada sisekontrollisüsteemi tagamaks riigihangete seaduses sätestatud muude nõuete täitmine, nagu kirjalike lepingute sõlmimine ja aruannete esitamine.

Välisministri vastus: Mis puudutab ettepanekut IT tarvikute ja bürootarvete soetamiseks riigihangete tegemist, tuleb tunnistada, et välisministeerium ei korraldanud 2008. aastal riigihanget IT tarvikute soetamiseks seetõttu, et kõikuvate hindade tõttu võivad riigihanke hinnad osutada kõrgemaks soetuse hetke turuhindadest. Samuti tuleb arvestada asjaolu, et Eesti turul ei ole universaalset firmat, mis suudaks pakkuda varuosi kõikidele välisministeeriumi kasutuses olevatele arvutimarkidele ning seega riigihanke tegemine ei välista osade kaupade ostmist väljaspool hanget. Bürootarvete soetamise osas arvestame edaspidi Riigikontrolli soovitustega.

Varade kasutamine on otstarbekohane ja nende säilimine on tagatud

12. Riigikontroll tutvus auditi käigus inventuuri reguleerivate kordadega ja 2008. aasta lõpus korraldatud inventuuri dokumentatsiooniga. Tehtud toimingute põhjal leiab Riigikontroll, et varade inventeerimine on korraldatud Välisministeeriumis viisil, mis tagab varade säilimise.
13. Samuti leiab Riigikontroll, et Välisministeerium kasutab oma varasid üldjuhul ainult põhitegevuseks ja muuks riigivaraseaduses sätestatud otstarbeks.
14. Varade inventuurid on küll korraldatud korrektselt, kuid inventuuriaktides on peamise asjana kinnitatud, kuidas varad jagunevad raamatupidamiskontode vahel. See ei ole inventuuri põhieesmärk. Inventuur korraldatakse eesmärgiga teha kindlaks varade füüsiline olemasolu, seisukord ja eeldatav kasutusiga ning vastavus raamatupidamise andmetele.
15. **Riigikontrolli soovitus välisministrile:** Koostada edaspidi inventuuriaktid kooskõlas inventuuri peaesmärkidega.

Välisministri vastus: Tulenevalt kontrolliaruandes sisaldunud tähelepanekut koostada inventuuriaktid kooskõlas inventuuri peaesmärkidega arvestame edaspidi inventuuriaktide koostamisel

Riigikontrolli soovitusena, uurides sealjuures ka teiste ministeeriumide praktikat nimetatud aktide vormistamisel.

Vaheauditis tehtud soovituste rakendamine

16. Vaheauditi kokkuvõttes juhtis Riigikontroll Välisministeeriumi tähelepanu asutuse sisekontrollisüsteemi vajakajäämistele. Mitmetel esindustel puudus raamatupidamise sise-eeskiri ja raamatupidaja ametijuhend. Riigikontroll juhtis tähelepanu asjaolule, et olukorras, kus oluline osa asutuse majandustegevusest leiab aset väljaspool peamaja (esindustes) ning toimub ametnike pidev rotatsioon, on toimiva kontrollikeskkonna tagamiseks äärmiselt vajalik asjakohaste sisemiste õigusaktide olemasolu. Välisministeerium arvestas Riigikontrolli tähelepanekutega ning on asunud puudusi likvideerima.

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu
Finantsauditi osakonna peakontrolör

Riigikontrolli soovitused ja välisministri vastused

Riigikontroll andis auditi põhjal välisministrile mitmeid soovitusi. Minister Urmas Paet saatis 23. juulil 2009 oma vastuse Riigikontrolli soovitustele.

Üldised kommentaarid auditiaruande kohta

Oleme tutvunud Teie poolt saadetud kontrolliaruande eelnõuga välisministeeriumi 2008. majandusaasta auditi tulemuste kohta ja täname Teid üksikutele puudustele tähelepanu juhtimise eest.

Riigikontrolli soovitused	Välisministri vastused
<p>Tehingute seaduslikkus</p> <p>6. Vältida edaspidi aasta lõpus põhjendamatute ettemaksete tegemist, kasutades selleks raamatupidamise üldeeskirja §-s 15 kirjeldatud sisekontrollisüsteemi meetmeid. Garantii müüjale on võimalik tagada lepinguga. (p 5)</p>	<p>Kinnitame, et edaspidi välisministeerium väldib aasta lõpus põhjendamatute ettemaksete tegemist.</p>
<p>Riigihangete seaduse järgimine</p> <p>11. Korraldada riigihanke menetlus IT tarvikute ja bürootarvete soetamiseks, järgides riigihangete seadust. Täiendada sisekontrollisüsteemi, et tagada riigihangete seaduses sätestatud muude nõuete täitmine, nagu kirjalike lepingute sõlmimine ja aruannete esitamine. (p-d 8-10)</p>	<p>Mis puudutab ettepanekut IT tarvikute ja bürootarvete soetamiseks riigihangete tegemist, tuleb tunnistada, et välisministeerium ei korraldanud 2008. aastal riigihanget IT tarvikute soetamiseks seetõttu, et kõikuvate hindade tõttu võivad riigihanke hinnad osutada kõrgemaks soetuse hetke turuhindadest. Samuti tuleb arvestada asjaolu, et Eesti turul ei ole universaalset firmat, mis suudaks pakkuda varuosi kõikidele välisministeeriumi kasutuses olevatele arvutimarkidele ning seega riigihanke tegemine ei välista osade kaupade ostmist väljaspool hanget. Bürootarvete soetamise osas arvestame edaspidi Riigikontrolli soovitustega.</p>
<p>Varade inventuur</p> <p>15. Koostada edaspidi inventuuriaktid kooskõlas inventuuride peaeesmärkidega. (p-14)</p>	<p>Tulenevalt kontrolliaruandes sisaldunud tähelepanekut koostada inventuuriaktid kooskõlas inventuuri peaeesmärkidega arvestame edaspidi inventuuriaktide koostamisel riigikontrolli soovitusiga, uurides sealjuures ka teiste ministeeriumide praktikat nimetatud aktide vormistamisel.</p>

Ülevaade Välisministeeriumist

Välisministeeriumi valitsemisalas on ettepanekute tegemine riigi välispoliitika kavandamiseks, välislepingute ja välismajandusega seotud küsimuste lahendamine, Eesti seisukohtade kaitsmise tagamine Euroopa Liidu Nõukogu alaliste esindajate komitees, Eesti Vabariigi esindamise korraldamine ÜRO Rahvusvahelises Kohtus, Alalises Rahvusvahelises Vahekohtus, Euroopa Inimõiguste Kohtus, Euroopa Kohtus ja esimese astme kohtus ning teistes vaidluste lahendamise rahvusvahelistes institutsioonides, Eesti Vabariigi suhtlemise korraldamine välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, sise- ja välisprotokollide korraldamine riiklike tähtpäevade tähistamisel ning riiklikult oluliste välisvisiitide läbiviimisel ja kõrgete külaliste vastuvõtmisel, Eesti riigi ja kodanike huvide kaitsmine välisriikides, rahvusvahelise arengu- ja humanitaarabi andmise korraldamine, Eesti tutvustamine ning asjaomaste õigusaktide eelnõude koostamine.

Välisministeeriumi koosseisus on struktuuriüksustena 42 välisesindust.

31.12.2008. aasta seisuga teostas Välisministeerium asutajaõigusi sihtasutuses Eesti Välispoliitika Instituut.

Ministeeriumi finantsseisundi ja majandustegevuse tulemuste kajastamise eest vastutavad aruandeperioodil minister Urmas Paet ja kantsler Matti Maasikas ning aruande koostamise perioodil kantsler Marten Kokk, kes oma allkirjaga on kinnitanud 2008. aasta majandusaasta aruande õigsust. Igapäevast ministeeriumi ja tema valitsemisala raamatupidamise korraldamist koordineeris Välisministeeriumi haldusküsimuste asekancler Peep Jahilo ja teostas rahandusosakonna peadirektor Malle Soidla.

Tabel 1. Ministeeriumi valitsemisala olulisemad näitajad

	2005	2006	2007	2008
Asutuste arv ministeeriumi valitsemisalas	1	1	1	1
Keskmine töötajate arv	661	641	662	669
Eelarvemaht (mln kr)	505	647	920	913
Varade maht (mln kr)	776	925	1234	1378

Allikas: Rahandusministeeriumi saldoandmike süsteem

Auditi iseloomustus

Auditi eesmärk

Riigikontrollil on riigieelarve seaduse järgi kohustus anda hinnang riigi majandusaasta koondaruande õigsusele ja tehingute seaduslikkusele. Selle kohustuse täitmiseks korraldab Riigikontroll auditeid riigiraamatupidamiskohustuslaste raamatupidamise õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kontrollimiseks. Selle auditi eesmärgiks oli hinnata, kas Välisministeeriumi 2008. aasta raamatupidamise aastaaruanne, sh eelarve täitmise aruanne, on õige ning 2008. aasta jooksul tehtud tehingud seaduslikud.

Hinnangu andmise kriteeriumid

Hinnangu andmisel tugines Riigikontroll järgmistele kriteeriumidele:

- varad ja kohustused eksisteerivad 31.12.2008. aasta seisuga;
- varad ja kohustused kuuluvad 31.12.2008. aasta seisuga ministeeriumile;

- tehingud või sündmused toimusid 2008. aastal;
- kõik varad, kohustused, tehingud ja sündmused on kajastatud ning näitajad avalikustatud;
- varad ja kohustused on kajastatud õiges bilansilises väärtuses;
- tehingud või sündmused on kajastatud õiges summas ja tulud või kulud on kantud õigesse perioodi;
- näitajad on avalikustatud, klassifitseeritud ja kirjeldatud kooskõlas raamatupidamise hea tavaga;
- tegevusaruandes toodud numbriline info, mis tuleneb raamatupidamise aastaaruandest, on kajastatud õigetes summades;
- olulisemad tehingud on kooskõlas riigieelarve seadusega, 2008. aasta riigieelarve seadusega ja 2008. aasta lisaelarve seadusega.

Auditi ulatus ja käsitusviis

Ministeeriumi 2008. aasta majandusaasta aruande õigsusele hinnangu andmise käigus hindas Riigikontroll raamatupidamise aastaaruande vastavust raamatupidamise heale tavale, raamatupidamise seadusele ning rahandusministri asjakohastele määrustele.

Hinnangu andmisel tehingute seaduslikkusele hindas Riigikontroll, kas kontrollitud tehingud on sooritatud, lähtudes riigieelarve seadusest, 2008. aasta riigieelarve ja 2008. aasta lisaelarve seadusest. Lisaks kontrolliti olulisemate tehingute puhul riigihangete seaduse ja riigivaraseaduse nõuetest kinnipidamist.

Ministeeriumi siseauditi eest vastutav ametnik andis ministeeriumi valitsemisala majandusaasta aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta märkusteta arvamuse.

Riigikontroll sooritas auditi kooskõlas INTOSAI (Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon) auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit kavandatakse ja sooritatakse viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, et finantsaruanded ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi.

Auditi käigus kontrollisid audiitorid valikuliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes esitatud näitajad. Audit hõlmas ka aruannete koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtete ja juhtkonna raamatupidamislike hinnangute analüüsi.

Riigikontroll leiab, et audit annab piisava aluse arvamuse avaldamiseks asutuse raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja majandustehingute seaduslikkuse kohta.

Auditi lõpetamise aeg:

Audititoimingud lõpetati 2009. aasta juunis.

Auditi meeskond:

Auditis osalesid finantsauditi osakonna audiitor Evelyn Palts ja auditijuhi kohusetäitja Jüri Kurss.

Kontaktandmed

Auditi kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsiooniteenistusest
tel +372 640 0704 või +372 640 0777, e-post riigikontroll@riigikontroll.ee

Auditiaruande elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel www.riigikontroll.ee.

Auditiaruande number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on FAO-2-1.4/09/59.

Riigikontrolli postiaadress on:

Narva mnt 11a
15013 TALLINN
Tel +372 640 0700
Faks +372 661 6012
riigikontroll@riigikontroll.ee

Riigikontrolli varasemaid auditeid Välisministeeriumis

15.6.2007 – Välisministeeriumi 2006. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse audit riigi koondaruandele hinnangu andmiseks

16.6.2006 – Välisministeeriumi 2005. aasta raamatupidamise aastaaruande ja tehingute seaduslikkuse auditeerimine riigi 2005. aasta majandusaasta koondaruandele hinnangu andmiseks

Kõik aruanded on kättesaadavad Riigikontrolli koduleheküljelt www.riigikontroll.ee